העולם (ד) דנהי דלענין השנים ראוי למנות ממנו לענין מנין

נברא העולם מדמונין לתחופה כרבי

החדשים אין מונין ממנו לקרות מרחשון שני דלחדשים ניסן ראשון: למבוד ברבי אדיעזר. אט"ג דסבירא להו כרבי יהושע דבניסן

ל) [לעיל ח.], ב) סנהדרין קח: זבחים קיג:, ג) [יבמות ב: וש"נו. ד) מעשרות פ"ל מ״ה חולין ז., ה) [תוספתה פ"ח ה"ח ע"ש ותוספתח לתרומות פ"ב ה"ה ה"ו ע"ש], ו) [שייך לדף יא:], ו) [אסתר א], ה) ל"ל מה משקין, ט) ווע"ע תוספות מטקן, ש) היע עוטפות בכורות נד. ד"ה ושני ותו" ע"ו נח: ד"ה בלר ותוס" קוליו ו: ד"ה והתיר].

תורה אור השלם 1. וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת נֹחַ וְאֵת כָּל הַחַיְּה וְאֶת כָּל הַבְּהַמָּה אֲשֶׁר אִתּוּ בַּתַּבָה וַיִּעֲבַר אֱלֹהִים רוּחַ על הַאָרֵץ וַיָּשֹׁכוּ הַמַּיִם:

בראשונ זו... 2. וַיִּתְלוּ אֶת הָמָן עַל הָעַץ אֲשֶׁר הַכִּין לְמְרְדֵּכִי וַחֲמַת הַפֶּלֶךְ שְׁכָכָה:

הגהות הב"ח

(מ) גמ' ונטל שני כוכבים (ה) גם ונטנ שני כוכנים מכימה והביא: (ב) רש"י בריש העמוד והולרך לשנות סדר בראשית נמחק וכל"ל יום שמול כימה שוקע ביום ומעיינות מתמעטיו מחום הגשמים ושינה עליהן סדר בראשית והעלה זנב כימה ביום ונטל שני כוכבים ממנו ונתגברו המעיינות ושטפס: (ג) ד"ה אף למבול כו' ומבול באייר ירד וע"כ כשתאמר (ד) תום' ד"ה אלא כו' נברא העולם מכל מקום נהי דלענין: (ה) ד"ה למבול כו׳ שנות נח ובריחת מולם מחשרי כל"ל וחידות

גליון הש"ם

ושנות החמה נמחק:

נמרא אלא לר"א מאי שני. עיין נרד"ק מ"ח ח נ ין מי ט ה ב בשם תרגום יונתן שם דלפני הזמן שילאו ממלרים היה תשרי חדש ראשוי הי בחשרי בתשרי נברא עולם ומשינאו בלימנ לתלבים ע"ש א"כ מאי פרכינן הכא אלא לר"א מחי שני הח מקודם היה משרי רחשון לחדש ושפיר קרו למרחשון שני לחדשים:

מוסף רש"י

וחמת המלך שככה. נחה מרתחו, הכא נמי קח:). ירק הנאגד. שלרכו לאוגדו, משיאגד. הוקבע למעשר ונאסר באכילת ארעי (חולין ז.).

(כ) והולרך לשנות סדר בראשית והעלה זנב כימה ביום ונטל שני אליעזר מאי שני. ואע"ג דלרבי אליעזר בתשרי נברא כוכבים ממנו ומעיינות מתמעטין בחמה ימות החמה ופסקו הגשמים ושינה סדר בראשית ונתגברו המעיינות ושטפס: יום שמול כימה עולה ביום. שבמרחשון עולה עקרב בתחלת היום ואחריו השת נמלא טלה עולה בסוף היום: שינה עליהם כו'. לקמן פריך מאי שינה: היינו דכתיב שני. שהרי חייר שני לחדשים:

שני לדין. שנגורה גזירה עליהן

בתשרי שלפניו: הכי גרסינן בשלמה

לר' יהושע היינו דשינה. דהעלה מזל

כימה ביום ועוד שינה לתגבורת

מעיינות: וחמת המלד שככה. וסתם

חמה רותחת היא כדכתיבי וחמתו

בערה בו: הכמי ישראל מונין למבול

כר' חליעור. מונין שנות נח ובריחת

עולם ושנות הדורות כר' אליעזר

מונין מתשרי תחלת השנים ולא

משום דסבירה להו במשרי נברה

העולם אלא דתשרי ראש השנה לשנים

ובניסן נברא העולם כדקתני: ולתקופה

כרבי יהושע. כשמונין תקופת החמה

והלבנה מונין מניסן לומר שמניסן

נבראו ובתחלת ליל רביעי שמשה

חמה בניסן לפיכך אין תקופת ניסן

נופלת אלא בד' רביעי היום לפי

שלעולם יום ורביע בין תקופת שנה

זו לתקופה שכנגדה לשנה הבאה וכן

מולדות הלבנה מונין מולד ניסן

ראשון בליל רביעי בתשעה שעות

ותרמ"ב חלקים: אף למבול. כלומר

למנין שנות הדורות מתחילין מניסן

למנות ומבול באייר ירד (ג) ע"כ

משתאמר באחת ושש מאות בראשון

שחרבו המים ניסן הוא שהרי משפט דור המבול שנים עשר חדש:

ולירקות. מעשר ירק לענין חדש וישן שחין תורמין מירק הנלקט ערב

ר"ה על הנלקט אחר ר"ה: ולנדרים. לקמן (ע"ב) מפרש: סנא דרבנן.

השמיעך שיש ר״ה קבוע לענין חדש וישן במעשר ירק דרבנן

והדר תנה מעשר דגן שהף לו יום קבוע לחדש וישן שלו: וסנה

דידן. דתנה לירקות ולה תנה למעשרות: תנה דרבנן. והשמועינן

דיום קבוע לו כ"ש דאורייתא: ירק הנאגד. שדרכו באגודות:

משיאגד. הוי גורנו למעשר ואסור לאכול ממנו עראי עד שיעשר:

ליקט ירק. אשמועינן דירק בתר לקיטה אזיל לענין מעשר ואף

על פי שגדל בשנה אחת אם נלחט בשתי שנים הוי חדש וישן

שאין תורמין מן החדש על הישן דכתיב (דברים יד) שנה שנה:

ומתור ששינו מעשיהם שינה הקב"ה עליהם תנא דרבנז וכל שכז דאורייתא וליתני מעשר

מעשה בראשית והעלה מזל כימה ביום ונמל שני כוכבים (6) והביא מבול לטולם בשלמא לר' יהושע היינו דכתיב שני •אלא לר"א מאי שני שני לדין בשלמא לרבי יהושע היינו דשינה אלא לר"א מאי שינה כדרב חסדא דאמר רב חסדא ייברותחין קלקלו וברותחין נידונו ברותחין קלקלו בעבירה וברותחין נידונו כתיב הכא יוישכו המים וכתיב התם יוחמת המלך שככה ת"ר חכמי ישראל מונין למבול כר"א ולתקופה כר' יהושע חכמי אומות העולם מונין אף למבול כר' יהושע: ולירקות: תנא לירקות ולמעשרות ולנדרים לירקות מאי נינהו מעשר ירק היינו מעשרות תנא דרבנן וקתני דאורייתא וליתני דאורייתא ברישא איידי דחביבא ליה אקדמה ותנא דידן 🍳 אחד מעשר בהמה ואחד מעשר דגן וליתני ירק תרי גווני ירק דתנן סאירק הנאגר משיאגר ושאינו נאגר משימלא את הכלי ת"ר 🌣 ליקט ירק ערב ראש השנה עד שלא תבא השמש וחזר וליקט

משתבא בירושלמי בסוף חלה רבותינו שבגולה היו מפרישין תרומות ומעשרות עד שבאו הרובים ובטלום מאן אינון הרובים תרגמוניא ר' זעירא רב יהודה בשם שמואל חלה בחו"ל ותרומת חו"ל אוכל והולך ואח"כ מפריש רבי אבא בשם שמואל אומר לא חשו אלא לדגן ותירוש וינהר רבי אילא בשם שמואל אמר לא חשו אלא לתרומה גדולה בלבד אבל לירקות אפילו לתרומה לא חשו דתני איסי בן עקיבא המעשרות לירקות מדבריהם מכל הני משמע דשאר כל פירות דאורייתא אבל אי אפשר לומר כן דלקמן בפירקין (דף טו:) אמרו מעשר חרובין דרבנן ובפרק כילד מברכין (ברכות דף לו.) מעשר ללף מדרבנן ובפרק אלו עוברין (פסחים דף מד.) מעשר תבלין דרבנן ואפילו תאנים ורמונים ותמרים דכתיבי בקרא דארץ חטה פטורין מן המעשרות דלא מחייב מדאורייתא אלא דגן וחירוש וילהר כדאמרינן בפ' מעשר בהמה (בכורות דף נד. ושם) תירוש ודגן

שניה דאורייתא שאר מינים מדרבנן ובפרק העור והרוטב (חולין דף קכ: ושם) מקיש יי) משקין דקדשים דתרומת (דגן) מירוש וילהר אין מידי אחרינא לא וממעט דבש חמרים ויין תפוחים ובריש בילה (דף ג: ושם) האי תנא תנא דלטרא קליעות הוא דאמר כל דבר שבמנין אפילו בדרבנן לא בטיל והא דמשמע בסוף הערל (יכמות דף פא. ושם) דעיגול בעיגולין אינו עולה אי תרומה בזמן הזה דאורייתא אע"ג דלעולם תרומת תאנים דרבנן מ"מ כעין דאורייתא תקון והא דתניא בפרק אלו הן הלוקין (מכות דף יט:) גבי כהן שעלתה בידו תאנה של טבל דכהן שאכלה לוקה אחת וזר שאכלה לוקה שתים וכן הא דתנן במסכת פרה פ' ללוחית שהניחה וכו' (פי"א מ"ג) גבי דבילה של תרומה שנפלה למי חטאת דהאוכלה במיתה כל הני לסימני בעלמא ונפקא מינה לתרומה דאורייתא אי נמי מכת מרדות ומיתה לקוברו בין רשעים גמורים והא דאמרינן בפרק הנודר מן הירק (נדרים דף נה.) דדגן מידי דמדגן משמע אפי' קטנית היינו בלשון בני אדם והא דקאמרינן בירושלמי ירקות מדבריהם היינו שאין להם סמך מן הפסוק ואע"ג דבתורת כהנים בסוף פרשת בחקותי ובספרי בפרשת עשר תעשר תניא זרע הארץ לרבות שום ושחלים וגרגר והדר תני מנין לרבות הירקות למעשרות ח"ל וכל מעשר משום דלא משתמע שפיר מקרא לא חשיב ליה אסמכתא גמורה אי נמי ברייתא דאיסי בן עקיבא פליגאש:

איירדי דחביבא ליה אקדמה. ונפ״ק דפאה (משנה ה) תנן לענין פאה האוג והחרובין מדאורייתא לא מחייבי בפאה אלא זיתים וגפנים דכתיבי בקרא כדדרים בפרק הזרוע (חולין דף קלא.) ארבע שבכרם שתים שבאילן כגון זיתים והשתא אי משום דחביבא ליה מילתא דרבנן אקדים אוג וחרובין ליתני זיתים וגפנים לבסוף כדפריך בריש יבמות (דף ג. ושם) ליתנייה לאחות אשה לבסוף והתם שנאן בסירוגין ובאמצע וי"ל דהתם בפאה לא אתא אלא לפרושי אלו שלקיטתן כאחד הלכך לא חייש למתנינהו על הסדר א"נ האחרון אחרון אין לקיטתן כאחד כולי האי כמו הראשון שלפניו ופאה שייך בדבר שלקיטתן כאחד וחני לא זו אף זו: מעשר בהמה ואחד מעשר דגן. כר"ש דאמר במתניחין אחד בתשרי ראש השנה למעשר בהמה וחימה דה"מ לשנויי ד"ה

ולפרושי מעשרות כגון מעשר ראשון ומעשר שני ומעשר עני כדתנן בריש מסכת מעשרות ולעיל נמי בפירקין (דף ד.) גבי בל תאחר קתני מעשרות וקתני נמי בכור ומעשר דהיינו מעשר בהמה ועוד קשיא דאי מהדר לאקשויי אמאי תני מעשרות לשון רבים ברישא ה"ל לאקשויי אירקות דהא תנא ירקות ברישא והדר מעשרות וגראה לי דלאו אברייתא פריך אלא אמתניתין קאי דקתני ולירקות משום מעשרות דהם מדרבנן דליתני מעשר סתם והוה ידענא דבכל מעשר איירי בין בירק בין בדגן ומשני משום דהוה משמע אחד מעשר בהמה ואחד מעשר דגן סתם כר' שמעון והדר דייק אמאי מנא ירקות לשון רבים וה"ה דהוה מלי לאקשויי אשמעין ואיובלות ומה שיכול למלוא טעם מפרש: ירך הנאגד משיאגד. לענין גורנו למעשרות מיתני בפ"ק דמעשרות (משנה ה) אבמיטין ואיובלות ומה שיכול למלוא טעם מפרש: ירך הנאגד משיאגד. לענין גורנו למעשרות מיתני בפ"ק דמעשרות (משנה ה) אבל לענין חדש וישן חלוי בלקיטה: בושיבולא את הבדי. בסיפא קתני ואם אינו ממלא את הכלי משילקע כל לרכו:

סמג עשין קלו טוש"ע י"ד סימן שלא סעיף נו: יהושע מ"מ מונין שנות נח ובריחת עולם (ה) ושנות החמה מחשרי משום דתשרי ראש לשנים ולשמיטין וליובלות: **ולירקות** ולגדרים. ומתניתין דלא קתני לנדרים בהפסק? רבינו חננאל לא מיירי כדפרישית לעיל (דף ז. בד"ה בהפסקה) גבי ולעיבורים: תנא דרבגן. מדתנן לירקות יותר משאר כל פירות משמע דכל שחר פירות מעשרן דאורייתא וכן משמע בריש מסכת מעשרות בירושלמי דדריש כולהו מקרא חוץ מירקות ומסיק דמעשר ירקות מדבריהם והכי איתא התם עשר תעשר את כל תבואת זרעך כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט אין לי אלא תבואה קטנית מנין ת"ל וכל מעשר הארץ מזרע הארץ לרבות זרע שום וגרגיר יכול שאני מרבה מרחשוון הוא שי זרע לוף העליון זרע כרשין זרע לפת ולנון ושאר זרעוני גנה שאינם נאכלין ת"ל מזרע הארץ ולא כל זרע הארץ פרי העץ לרבות כל פירות האילן יכול שאני מרבה חרובי שיטה וללמוני וחרובי גדירה ת"ל מפרי העץ ולא כל פרי העץ ירקות מנין איסי בן עקיבא אומר המעשרות לירקות מדבריהם והכי נמי איתא

עשין קלה: ב מיי' פ"ה ב מיי׳ פ״ה מהל׳ תרומות הלכה יא ופ״ד מהלכות שמיטה הלכה יב

ומדקרי ליה חדש שיני מכלל דבתשרי נברא העולם כו'. ר' יהושע אומר שבעה עשר באייר היה ומדקרי ליה חודש שיני, מכלל דבניסן נברא לר׳ יהושע אשכחינן ניסן . דאיקרי ראשוז לחדשים. נמצא אייר שיני לחדשים [נ"א: שיני לו], אלא לר' אליעזר דאמר מרחשווז. אלינון ואכו מוחשוון, למה נקרא שיני. ושנינן שני לדין, דתנן בארבעה פרקים העולם נידוז וזה מהן, בראש השנה באי עולם עוברין . לפניו כבני מרוז. כלומר שניגמר עליהן הדין. ואקשינן תוב בשלמא העולם להיות מזל כימה שוקע ביום ועולה בלילה. ביום במזרח, היינו דאיכא שינוי. אלא לר' יהושע במאי שינה. ופרקינן שהוריד עליהן גשמים רותחין מן השמים שלא כל הגשמים. מנא . לן שנאמר וישוכו המים. : נחו מרתיחתם ונ"א: מרתחן]. תנו רבנן חכמי ישראל מונין למבול. והוא חשבון הלבנה מתשרי כרבי אליעזר דאמר בתשרי נברא העולם. ולתקופה. והוא חשבוז וחכמי אומות העולם מונין אף ללבנה מניסן כר׳ אן ירבנו מניטן כו יהושע. ולירקות. פיר׳ תנא מעשר ירק דהוא מדרבנן ופיר׳ ראש השנה מרובנן ופין דאש השנה שלו תשרי, וכל שכן מעשר דגן (ומעשר). תנא לירקות ולמעשרות ונגא ליוקות ולמעשוות ולנדרים, ואוקימנא [האי] דלא קתני ירק אלא קתני ולירקות. משום דאית תרי גווני ירק בתורת מעשר ירק, כדתנן במעשרות פרק . א' ירק הנאגד משיאגד. פי' משיאגד נגמרה מלאכתו

והנה נתחייב במעשר.

. ושאיז נאגד משימלא את הכלי. ואיידי דתנא ירקות

תנא מעשרות. תנו רבנן

ליקט ירק יש׳[ראל] ערו

ראש השנה עד שלא תכא השמש, וחזר וליקט גוי